

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA RUSKÉHO JAZYKA

**Místo románu A. S. Puškina Evžen Oněgin
v současném kontextu**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Sabina Žigová

Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PhDr. Jana Sováková CSc.

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím
uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, dne 30. 4. 2020

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Janě Sovákové, CSc. za čas, který mi věnovala, za podporu a cenné rady při psaní této bakalářské práce.

**Místo románu A. S. Puškina Evžen Oněgin
v současném kontextu**

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta pedagogická

Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Sabina ŽIGOVÁ**
Osobní číslo: **P17B0358P**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání**
Téma práce: **Místo románu A. S. Puškina Evžen Oněgin v současném kontextu**
Zadávající katedra: **Katedra ruského jazyka**

Zásady pro vypracování

1. Vyhledání, shromáždění a studium odborné literatury vztahující se k tématu
2. Analýza zvolených materiálů
3. Vypracování bakalářské práce na základě provedené analýzy
4. Stanovení závěru, které vyplynuly z obsahu práce

Rozsah bakalářské práce: **30 – 50 normostran**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- CASTIELLOVÁ, M.: Puškinův Oněgin v novém, dvoujazyčném hávu. Nové knihy, 2000, 40(6), s. 27. ISSN 0322-922X.
DVOŘÁK, M.: Proč a jak se dělal nový český překlad Evžena Oněgina. Souvislosti, 2003, 14(1-2), s. 204-213. ISSN 0862-6928.
KLAPKA, J.: Jednoročák Marek a Evžen Oněgin. Svět literatury, 2013, 23(48), s. 187-189. ISSN 0862-8440.
MASARYK, T. G.: Rusko a Evropa (díl 3.). Ústav T.G. Masaryka, Praha 1996. Str.157-181. ISBN 80-901971-7-5.
RICHTEREK, O.: K moderním českým překladům Puškinova Evžena Oněgina. Slavia, 2000, 69(3), s. 353-360. ISSN 0037-6736.
ULIČNÁ, O.: Nový překlad Puškinova Oněgina. Host, 2000, 16(5), s. 12-13. ISSN 1211-9938.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Jana Sováková, CSc.**
Katedra ruského jazyka

Datum zadání bakalářské práce: **12. června 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. června 2020**

RNDr. Miroslav Randa, Ph.D.
děkan

Mgr. Michaela Pešková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 12. června 2019

Obsah

1	Puškin u nás.....	11
1.1	Jiří Horák - A. S. Puškin.....	12
1.2	Helena Procházková - Po stopách Puškinových do let šedesátých.....	13
1.3	Puškin v české kultuře	14
1.3.1	Václav Burian - Puškinova próza v české literatuře.....	17
1.3.2	Jelena Holečková - Evžen Oněgin na českém operním jevišti.....	18
2	T. G. Masaryk - Rusko a Evropa.....	19
2.1	Oněgin - Faust.....	20
3	Překlady Oněgina	22
3.1	Olga Uličná - nový překlad Puškina Oněgina	22
3.1.1	Horova věrnost originálu	23
3.1.2	Překlad Olgy Maškové	23
3.1.3	Vyrovnaný pohled Milana Dvořáka	24
3.1.4	Shrnutí.....	24
3.2	Milan Dvořák - Proč a jak se dělal nový český překlad Evžena Oněgina .	25
3.3	Marina Castiellová - Puškinův Oněgin v novém, dvoujazyčném hávu	26
3.4	Oldřich Richterek - K moderním českým překladům Puškinova Evžena Oněgina.....	27
4	Mé přečtení románu	31
5	Recenze ruských občanů	32
6	Praktická část	34
6.1	Dotazník (Česká republika)	34
6.2	Dotazník (Rusko).....	35
6.3	Shrnutí dotazníků	37
	Závěr	39
	Resumé	40

Резюме	40
Seznam literatury	41
Obrázky.....	42
Seznam grafů	43
Přílohy.....	44

Úvod

Tvorba Alexandra Sergejeviče Puškina tvoří základ ruské klasické literatury a zároveň jeho díla zaujímají významné místo ve světovém písemnictví. Puškinovo dílo bylo uznávané již v době svého vzniku, vyvolávalo zájem čtenářů i odborné kritiky nejen v Rusku, ale díky překladům, také v dalších evropských zemích. Je obecně známé, že texty vytvořené v minulosti jsou přijímány autorovými současníky odlišným způsobem, než jsou vnímány dalšími generacemi. Proto hlavním cílem naší bakalářské práce není literárněvědná analýza, ale snaha ukázat, promlouvá-li tvorba A. S. Puškina (především román Evžen Oněgin) k českému čtenáři i dnes.

Práce má dvě části - teoretickou a praktickou. V teoretických kapitolách se zaměřuji na odbornou literaturu, která se zabývá problematikou osobnosti a díla A. S. Puškina u nás, od začátku 20. století do současnosti, pozornost věnuji rovněž překladům Puškinových textů do češtiny.

Praktická část obsahuje dotazníky, v nichž zjišťuji názory respondentů na ruskou literaturu, různých věkových kategorií, u nás i v Rusku, především se snažím zjistit, jestli se i dnes projevuje čtenářský zájem o Puškinův román, Evžen Oněgin, který byl napsán přibližně před 200 lety. Vycházím z předpokladu, že pokud se dnešní čtenář se jmenovaným dílem seznámí, je pravděpodobné, že jeho přečtení bude odlišné od čtenáře z doby Puškina. V závěru bakalářské práce pak vyhodnotím informace získaných z dotazníků.

Důvod pro výběr tohoto tématu je prostý, ruská literatura mě velmi zajímá a ráda bych přiblížila bližší informace o již zmiňovaném autorovi a především o jeho díle Evžen Oněgin. A také to, jak na něj pohlíží ostatní v současném světě, ale i například náš známý Tomáš Garrigue Masaryk. Cílem práce je zmapovat postoj díla A. S. Puškina Evžen Oněgin v současném kontextu. Použiji k tomu odbornou literaturu.

Na spoustu Čechů měl A. S. Puškin obrovský vliv, na každého měl jiný vliv a každý o něm psal jinak. Existuje i několik překladů Puškina, už i to značí, že byl velmi oblíbený, když se ho tolik lidí pokusilo přeložit, jelikož i v dnešní době vznikají stále nové překlady.

Co se týče překladů ruské literatury u nás, je důležité připomenout, že to má dlouhodobou tradici. Kvalitu a kvantitu přisuzujeme hlavně díky politickým faktorům, které to vše ovlivňovaly, ale to samozřejmě není vše, vážná zde byla problematika nedostatečné znalosti daného jazyka. Už v edici Světova knihovna, která vyšla v rámci

Ottova vydavatelství na konci 19. století. Ze začátku se překládalo vyloženě doslova, což dnes už pomalu nevidíme a to už kvůli zmiňované nedostatečnosti jazykové vybavenosti. Na počátku 20. století, přesněji ve 20. a 30. letech, nabývá v Evropě zájem o ruskou literaturu, převážně tedy klasiku (Sováková 2018: 190-197).

1 PUŠKIN U NÁS

Dle Dolanského je Puškin jedním z těch nejlepších básníků, a proto píše, že tento významný spisovatel se může tak pravdivě o sobě vyznat (Dolanský 1960: 13–14). Můžeme to považovat jako takové motto této bakalářské práce.

*„Svůj pomník vztyčil jsem, všech vzácných kovů dražší;
vím, k němu nezmizí ta cesta, již jde lid.
Až do výše se vzdornou hlavou vznáší
nad carských sloupů pyšný štít.*

*Ne! Celý nezemru“ Má duše v lyře milé
prach těla přežije, jenž tlením zaniká. -
Mne slavit bude svět až do poslední chvíle
s posledním dechem básníka.*

*Zvěst o mně proletí přes širé ruské nivy
a všechny jazyky mé jméno budou znát:
i Slávů hrdý vnuk, i Fin, i Tunguz divý,
i Kalmyk u svých stepních stád.*

*A dlouho milovat mě bude lid, pln vděku,
že city dobré jen jsem lyrou probouzel,
že slávu svobodě jsem zpíval v krutém věku
a milost padlým získat chtěl.*

*Bud' vždycky poslušná, ó Múzo, božích přání!
Nic nedbej urážek a věnec nežádej!
A přijmi lhostejně, ať chválí tě či haní,
a s hlupákem se nehádej!“(Dolanský 1960: 13–14).*

Jedná se o závěť A. S. Puškina, kterou napsal chvíli před svou smrtí. Píše zde o smyslu a významu svého života. Je nutno ho řadit mezi významné spisovatele, jelikož

napsal nespočet děl, obrovské množství lyrických děl, eposy, neskutečný veršovaný román, několik dramát, povídky a nakonec román v próze (Dolanský 1960: 13–14).

Čtenářský i odborný zájem o ruskou klasickou literaturu v Evropě byl patrný již v XIX. století. V různých evropských zemích se objevují nejen překlady děl ruských tvůrců, tzv. zlatého věku, ale i kritické ohlasy na jejich tvorbu. Ruská klasika zaujímá důležité místo rovněž v českém literárním kontextu. Tvorba A. S. Puškina představuje začátek velké ruské literatury, neboť „Alexandr Sergejevič Puškin byl ruský básník, dramatik a publicista a je také považován za zakladatele ruského moderního básnického jazyka a ruské národní literatury“ (Zahrádka 2008: 198). Proto je mu věnovaná značná pozornost i u nás, uvádím jen některé studie českých badatelů, kteří se tímto tématem zabývali. „Ruský básník byl plně znám v kruzích našich učenců-slavistů. Pravděpodobně prvním Čechem, který Puškina četl a znal, byl Václav Hanka.“ (Dolanský 1949: 160) a jedním z prvních ctitelů Puškinova talentu byl F. L. Čelakovský (Dolanský 1949: 160).

1.1 JIŘÍ HORÁK - A. S. PUŠKIN

Jiří Horák byl jedním ze spisovatelů a literárních teoretiků, kteří se zabývali ať už samotným Puškinem či jeho dílem Evžen Oněgin. Narodil se 4. prosince roku 1884 v Benešově, byl to český slavista, folklorista, literární vědec, pedagog na vysoké škole, diplomat a akademik ČSAV. Zemřel 14. srpna roku 1975. Jiří Horák přispěl do několika děl, kupříkladu mohu uvést *Studie Táborského o Puškinovi* či *Česká Puškiniana*.

Pro přehlednost připomínám méně známá fakta spisovatelova života, Alexandr Sergejevič Puškin se narodil 26. května (6. června - dle jiného kalendáře) roku 1799 v Moskvě. Narodil se do čtyřčlenné rodiny, byla zde ještě starší sestra a dva mladší bratři.

Mladý Alexandr byl od mala ošklivý a zamlklý. Povídá se, že utíkal od vychovatelek a své vlastní matky, protože se k němu nechovala hezky a neměla ho ráda. Jeho babička byla ta, co ho naučila číst a psát. Také díky ní umí rusky. Ze začátku ho učení vůbec nebavilo, ale bod zlomu se objevil mezi 8. a 9. rokem, kdy se v něm probudila vášeň k četbě. Jeho otec i strýc výborně ovládali italský jazyk, takže je jasné, že si ho osvojil i sám Alexandr. Dokonce už jako malý začal psát malé francouzské veselohry a epigramy, převážně byly o svých učitelích. Ze začátku psal jen francouzsky, a to z toho důvodu, že se v rodině mluvilo jen francouzsky, a tudíž se četly jen francouzské knihy (Dolanský 1949: 12-13).

Část dětství prožil malý Alexandr na venkově a to se evidentně vrylo do jeho paměti. Bohužel jeho dětství nebylo tak radostné, otec i matka si ho moc nevšíмали, a tak ho díky rodinnému příteli, A. I. Turgeněvu, přijali do lycea v Carském Sele. Přednášela se zde například matematika, logika, zeměpis či finanční věda. Puškin byl velmi divoký, často hrával karty, bavil se s přáteli či si užíval zábavy s děvčaty. Svým rušným životem se nemohl plně soustředit na větší dílo, ale po čase se konečně našel čas soustředit se na svou první obsáhlou skladbu, jednalo se o dílo *Ruslan i Ludmila*. Puškin se proslavil hlavně svým románem ve verších *Evžen Oněgin*, samozřejmě je to velkolepý autor a napsal obrovskou spoustu děl, jako například *Boris Godunov*, *Kapitánská dcerka*, *Piková dáma* a mnoho dalších.

Alexandr Sergejevič Puškin zemřel tragicky v souboji 27. ledna roku 1837 (Dolanský 1949: 13-19).

1.2 HELENA PROCHÁZKOVÁ - PO STOPÁCH PUŠKINOVÝCH DO LET ŠEDESÁTÝCH

Helena Procházková je česká prozaička, jež se narodila v roce 1936. Jako několik dalších prozaiků a literátů přispěla do rozsáhlé publikace *Puškin u nás*, ve které je uvedena podnětná stať *Po stopách Puškinových do let šedesátých*. V ní autorka nejen charakterizuje Puškinovu tvorbu, ale zasazuje ji rovněž do širšího společenského kontextu. Podává podrobnou informaci o pronikání tvorby A. S. Puškina do povědomí české veřejnosti, v historickém přehledu ukazuje pozitivní i negativní ohlasy. Z hlediska našeho tématu je zajímavé hodnocení hlavního hrdiny románu *Evžen Oněgin* překladatelem Bendlem, o němž se Procházková zmiňuje. V Oněginovi Bendl vidí druhého Dona Juana, zároveň člověka trpícího „neschopného projevití své kladné vlastnosti a najít si životní cíl“ (Dolanský 1949: 193). Taťána je podle překladatele „afektovaná, nepřírozená dívka, toužící po originalnosti“ (Dolanský 1949: 193). Román považuje překladatel za dílo autobiografické.

Do českého prostředí tvorba Puškina proniká ve 20. letech 19. století po napoleonských válkách. V té době byly české země součástí Rakousko-uherské monarchie a v Rusku Čeští vlastenci nacházeli oporu pro odpor proti německému vlivu.

V roce 1825 se začal zajímat o Puškina i buditel František Ladislav Čelakovský. V dopise svému příteli Kamarýtovi Čelakovský upozorňuje, že Puškin za své dílo *Ruslan a Ludmila* dostal velkou sumu peněz, přesně tři tisíce rublů. V té době Čelakovský ještě nečetl žádné Puškinovo dílo, s těmi se postupně seznamuje až o rok později. Po přečtení

Ruslana a Ludmily si uvědomil literární talent Puškina, vážil si ho a považoval ho za nejlepšího básníka (Dolanský 1949: 193-195).

Čelakovský patřil k rusofilům, byla mu blízká idea slovanské vzájemnosti, věřil, že Rusko pro české země představuje naději pro osvobození z německého područí. Jeho cílem bylo sblížit slovanské národy, což je možné vidět v díle *Ohlas písní ruských*. Nevěděl bohužel, jaké poměry jsou v Rusku (tím je myšlena například nevzdělanost či zaostalost státního hospodářství).

V *Ruské antologii* jsou uvedeny překlady básní slovanských autorů (ukrajinské, jihoslovanské a polské, ruské básně převládají). V překladech, hlavně těch ruských básní, se autor snažil především o vyjádření ruského národního ducha. Protože Čelakovský neovládal dobře ruštinu, jeho překlady nejsou příliš zdařilé.

Puškinova díla byla dobře známá v kruzích českých slavistů. Prvním Čechem, který byl obeznámen s tvorbou Puškina, byl Václav Hanka, Puškina znal a četl rovněž Josef Jungmann, Karel Hynek Mácha a mnoho dalších (Dolanský 1949: 157-160).

1.3 PUŠKIN V ČESKÉ KULTUŘE

Puškina nelze považovat pouze za básníka, řadíme ho k těm nejvýznamnějším osobnostem, jelikož jeho vliv se poznamenal v dalších oblastech kultury. Převážná většina spisovatelů a překladatelů si tohoto velikána velmi váží, každý z nich se u něho určitým způsobem inspiroval. Právě všestrannost díla A. S. Puškina ho řadí k nejvýznamnějším světovým zjevům (Dolanský 1960: 50–54).

V době, kdy k nám poprvé pronikla Puškinova díla, což bylo roku 1823, nebyla česká literatura na takové úrovni, aby česká společnost byla schopna pochopit a plně docenit jejich význam. Proto je velmi zajímavé pozorovat vývoj naší kultury z pohledu pochopení Puškinovy tvorby. Za pronikání ruské literatury do českého prostředí vděčíme hlavně přímým stykům představitelů českého národního obrození s ruskými literáty. Lze konstatovat, že cesta k Puškinovi je obdobná jako vývoj naší kultury. Na počátku se objevovala hlavně láska k Rusku, prosazovaly se ideje slovanské vzájemnosti a vliv romantických prvků. Od roku 1848 dochází k novému chápání reality, Puškin se pro český národ stává symbolem odboje proti autoritám starého řádu. Postupem času se Puškin v představách čtenářů ale měnil, je vnímán jako sentimentální vzor nešťastných mužů (Dolanský 1960: 50–54).

Je nesporné, že Puškin měl pro českou kulturu v minulosti velký význam, ale i v dnešní době je pro nás velmi důležitý. O tom, že jeho tvorba vyvolává zájem, svědčí odborné studie. Z minulosti lze připomenout např. rozpravu prof. Alex. Umanceva *Puškinskije vejanija v češskoj literature* (Praha 1937) nebo i sborník *Puškin u nás* (uspořádal Jul. Dolanský s redakčním kruhem, Praha 1949), kde nalezneme například studii Heleny Procházkové s názvem *Po stopách Puškinových do let šedesátých*, z tohoto sborníku čerpám i já do své bakalářské práce, je napsán totiž velmi dobře a opravdu zde nalezneme spoustu zajímavých a podnětných informací (Dolanský 1960: 55).

Z našich buditelů můžeme poukázat například na již zmíněného Čelakovského, který si v Puškinových dílech všímal hlavně romantických prvků.

Ne všichni se ale k Puškinovi stavěli kladně. Např. buditelé Kolár a Šafařík, kteří prosazovali myšlenky slovanské vzájemnosti, měli k ruskému autorovi některé výhrady. V roce 1826 zmínil Šafařík Puškina ve svém díle *Geschichte der slawischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten*. Můžeme tam vidět základní životopisná a bibliografická data, ale jeho vlastní názor ozřejmil až roku 1831 v soukromém písmu Kollárovi. Puškin prý nepsal tolik v duchu národa slovanského. Podobný názor má i Kollár, i když Puškina považoval za hrdinu a měl ho velmi rád, zranila ho dokonce i jeho smrt.

Na popud Šafaříka odjel do Ruska i Havlíček. Ze začátku vůbec nevěnoval pozornost ruské literatuře, postupem času ale svůj názor změnil. Překvapilo ho to, o čem četl, líbily se mu například Puškinovy *Skazky*. Díky dílům Havlíčka se k nám dostal lehce rebelský duch Puškina.

Co se týče bachovské doby, také zde byli autoři, kteří si všímali Puškina. Byli to Neruda, Hálek, Pfleger-Moravský či Bendl. Nejvíce jím byl uchvácen již výše zmíněný mladičkový Bendl. Bendl je autorem překladu první ukázky z Puškinových *Skazek - Pohádka o rybákovi a rybičce*. V roce 1859–1860 přeložil Eugena Oněgina (Dolanský 1960: 55).

O své lásce k Puškinovi se Bendl svěřoval o něco starší Boženě Němcové, která rovněž podlehla kouzlu Puškinovy prózy, především oceňovala styl jeho pohádek. Velmi si oblíbila překlad *Kapitánovy dcerky*, jehož autorem byl K. Stefan. Vysoce hodnotil Puškinovo dílo také V. Hálek, vnímal ho jako zdroj inspirace. Pfleger-Moravský a Neruda si cenili román *Evžen Oněgin*, na rozdíl od Hála je zaujaly hlavně realistické pasáže.

V dalších letech vycházely další překlady Puškinových děl. Například v 80. letech 19. století vydal V. A. Jung úryvky románu *Evžen Oněgin*. O několik let později se v Praze

uskutečnila premiéra opery P. I. Čajkovského, *Evžen Oněgin*. České publikum a čeští čtenáři slavili, opera přinesla obrovský úspěch, stejně jako překlad Junga. *Evžen Oněgin* tak ovlivnil i některé mladé spisovatele, v jejichž tvorbě nachází odraz motiv nešťastná láska Taťány a Oněgina (například veršovaný románek *Dvoji láska* od Františka Adamce) (Dolanský 1960: 56–59). Hlavní představitel Oněgina Zdeněk Otava píše: „A. S. Puškin - umělecký genius, a zdroj stále nového poznávání“ (Dolanský 1949: 356-357).

Od již zmiňovaných 80. let až do konce 19. století se připomínala dvě jubilea spojená s Puškinem. První jubileum bylo v roce 1887 - 50 let od Puškinovy smrti a druhé - v roce 1899 - je spojeno se stým výročím Puškinova narození. Tato významná data podnítila velký zájem čtenářů o Puškinovu tvorbu, především o veršovaný román *Evžen Oněgin*. Oblíbené byly i další autorovy prózy, novely *Kapitánská dcerka* a *Piková dáma*.

U příležitosti stého výročí narození A. S. Puškina Národní divadlo zařadilo do repertoáru nové provedení opery *Evžen Oněgin*. Premiéra se konala 10. února 1937 a v druhé polovině února téhož roku se uskutečnilo činoherní představení Puškinova dramatu *Boris Godunov*.

Ve 20. století se zpočátku neobjevovaly nové Puškinovy překlady, vycházely alespoň staré, a to v nových vydáních. (Přehled některých překladů Evžena Oněgina uvádím v příloze.) Později, přesněji mezi lety 1936-1938, v nakladatelství Melantrich, vyšel sto let po Puškinově smrti čtyřsvazkový soubor *Vybraných spisů A. S. Puškina*. Čtenáři měli konečně možnost poznat skutečného Puškina. Nový překlad *Evžena Oněgina* vyšel z pera básníka Josefa Hory. Horův překlad lze pokládat za zdařilý: „Překládal přirozeným jazykem, aby vystihl Puškinovy slohové proměny. Uchovával lyrismus přírodních a milostných pasáží. Odstiňoval slova, jež kriticky rozebírala tehdejší společnost a její typy. Podržoval puškinský ironický odstín a milostné pathos přebíhající do satiry. Dbal i zevní sentimentality lámané v ironii“ (Dolanský 1960: 284). Od 30. let 20. století se Puškinova tvorba u nás stala oblíbenou, mluvilo se o ní v rozhlase i na ulici, hrála se v divadle, pořádaly se přednášky a podobně. A. S. Puškina překládalo velké množství Čechů, začalo to J. S. Tomíčkem. Měl na Čechy obrovský vliv, například na K. H. Máchu, F. L. Čelakovského či K. Sabinu. Nejvíce překládaným dílem je *Evžen Oněgin*. Od r. 1860 do r. 2006 vyšlo 21 jeho knižních překladů. Tvorbou a osobností ruského spisovatele se zabývala řada literárních kritiků a teoretiků (např. V. Č. Bendl, F. Tábořský nebo F. Halas) (Dolanský 1960: 60-68).

Co se týče divadelních představení, například Marie Potocká udělala operu na motivy Bachčisarajské fontány (Zahrádka 2008: 200).

1.3.1 Václav Burian - Puškinova próza v české literatuře

V. Burian byl český literární kritik, novinář, překladatel, publicista a básník, řadíme ho mezi další přispěvatele do knihy *Puškin u nás*. Překládal převážně z polského jazyka, k tomu byl redaktorem několika novin a časopisů.

Co se týče ruských spisovatelů, můžeme říci, že hlavně A. S. Puškin jako básník pronikl do světových literatur a už i před rokem 1830 byl znám v českém a slovenském literárním prostředí (např. Jungmannovi, Čelakovskému, Kollárovi apod.) (Dolanský 1949: 312-318).

Naše slovesnost byla obohacena už v první polovině 19. století, a to překlady ze slovanských literatur. Pevně se překládalo z literatury polské a srbochorvatské, ale už jsme mohli vidět také ukázky z Puškinovy lyriky, epiky a dramatiky. Můžeme říci, že od této doby hrál Puškin v české literatuře a českém prostředí velkou roli, a to hlavně prostotou a lidovou jadrností svého jazyka a stylu. Na počátku 60. let se v českých časopisech začínají objevovat další překlady Puškinových próz, a to hlavně ukázky z *Bělkinových povídek*. Toto všechno mělo velmi dobrý vliv na český jazyk, který se teprve vyvíjel. Dále se překládaly samozřejmě i větší Puškinovy prózy. Velmi oblíbené byly stále, již zmiňované *Bělkinovy povídky*, jako např. *Výstřel* či *Metelice*, ale i jeho novely, které čpěly svým realismem a národním ruským životem, na to si lidé museli zvyknout. V letech 80. a 90., kdy probíhal rozvoj českého realismu, se začaly objevovat další a další překlady Puškinových novel a pohádek. Převládají hlavně překlady *Kapitánské dcerky* a *Pikové dámy*. Jelikož je těžké přesně doslova přeložit Puškina, docházelo zde například k zaměňování názvů u *Bělkinových povídek*, ale byly samozřejmě nalézány co nejbližší české výrazy, fráze a analogie. Tento vývoj je možné vidět kupříkladu v překladech puškinských pohádek od Petra Kříčky. Závěrem je možné říci, že tímto svým osobitým stylem a působením na vývoj češtiny zapůsobil Puškin velmi dobře, a to hlavně v próze, protože jeho prózy, tím myslíme hlavně *Bělkinovy povídky*, *Kapitánskou dcerku* a samozřejmě *Pikovou dámu*. Tato díla patří dodnes k velmi oblíbeným. Díla jsou zajímavá nejen pro studenty, ale i pro lidi z ostatních vrstev. Je možné tedy říci, že Puškin i jako prozaik je u nás stále živým a velmi důležitým spisovatelem (Dolanský 1949: 312-318).

1.3.2 Jelena Holečková - Evžen Oněgin na českém operním jevišti

Jelena Holečková byla významná zpěvačka a překladatelka. Puškin je velkolepý fenomén ruské literatury. Významné jsou nejen jeho lyrické básně, které jsou zhudebněny, ale i jeho dramatická tvorba. Z jeho dramatického díla vznikla velmi slavná ruská opera, a to Musorgského *Boris Godunov*. Co se týče českého prostředí, velmi zajímavá a jedna z nejúspěšnějších, je opera skladatele českého původu, Eduarda Nápravníka. Mezi nejznámější opery, ale samozřejmě spadá *Evžen Oněgin* v podání P. I. Čajkovského. Oněgin od Puškina se dostal na pódium jako zpívající dramatická postava a patří k nejslavnějším románovým hrdinům. Je logické, že u tak složitého díla docházely pochybnosti o uměleckém oprávnění adaptací. Námitku vyslovil například bratr P. I. Čajkovského, Modest Čajkovskij (Dolanský 1949: 329-331).

2 T. G. MASARYK - RUSKO A EVROPA

Tomáš Garrigue Masaryk se narodil roku 1850 a zemřel v roce 1937. Byl to významný myslitel, profesor filosofie a první prezident Československé republiky. Zájem o slovanskou otázku přivedl T. G. Masaryka k hlubšímu zkoumání ruské problematiky. Své názory na tyto otázky popsal v obsáhlém vědeckém pojednání - třísvazkovém díle *Rusko a Evropa*. Kniha představuje nejvýznamnější dílo české slavistiky.

Masaryk využil originální metodu, kniha vychází z ruské literatury, i když informace v ní podané se zdaleka netýkají pouze krásného písemnictví. Autor pečlivě prostudoval práce ruských esejistů, kritiků, historiků a filosofů, rovněž se seznámil s existujícími pracemi, které se vztahují k dané problematice a jsou psány anglicky, německy a francouzsky. Dokonale znal ruskou klasickou literaturu, neboť byl hluboce přesvědčen, že právě ona představuje možnost k pochopení Ruska.

K ruské literatuře přistupuje Masaryk ne jako literární kritik, ale jako historik, sociolog a politolog. Otázka vztahu Ruska a Evropy je v popředí zájmu od doby přijetí křesťanství v Rusku a dodnes je aktuální.

Masaryk soustřeďuje pozornost na momentech, které tyto dva světy spojují, a ne je rozdělují. Hlavním cílem pojednání není kritika Ruska, ale jeho poznání, autor se snaží o přiblížení Ruska k evropskému čtenáři.

Trilogie *Rusko a Evropa* se skládá z několika, co do objemu i žánru, rozdílných částí. První část - krátký úvod, druhá část - *Ruský mnich*, ta popisuje osobní zkušenost autora z návštěvy Ruska, třetí část je věnována ruské historii, čtvrtá se zabývá duchovním rozvojem Ruska za posledních 200 let. Poslední část, jež tvoří obsah třetího dílu, je věnována ruské literatuře. Jedna kapitola této části se zabývá dílem A. S. Puškina, podrobněji jeho románem *Evžen Oněgin*.

Masaryk připomíná některé epizody děje, uvádí, že Oněgina Puškin ukazuje v momentě, kdy odjíždí z Petrohradu na rodinný statek, který je na venkově. Tehdy mu bylo 26 let. Masaryk vidí u Oněgina obrovský smutek, a to hlavně z toho důvodu, že už jako mladý, přesněji v 18 letech, je přesycen mužskou koketou. Rovněž je přesycen vzděláním, neboť ho už jako malého „učili“ číst například Voltaire či Rousseau. Kriticky vidí Masaryk scénu souboje, podle něho Oněgin z ničeho nic zabije v souboji svého přítele (Masaryk 1996: 157).

Oněgin je typický ruský aristokrat, jenž je schopen pohybovat se u carského dvora a ve vyšší společnosti. Ohledně žen můžeme říci, že je jimi velmi vzrušen, ale jelikož jeho

vztahy se ženami začaly velmi brzy, už ho to nudí. Masaryk zdůrazňuje, že Oněgin má jen pýchu, chybí mu bojovnost a také vůle. Důležité je pro něj hlavně jeho klid a pohodlí, na což je zvyklý, není schopen bojovat za jakýkoliv ideál (Masaryk 1996: 157-158).

Co se týče obrazu Taťány, badatel upozorňuje na fakt, že se jedná o vzdělanou dívku, jejíž široké vzdělání se opírá o evropskou literaturu, ale upozorňuje, že neumí rusky, takže s Oněginem hovořili francouzsky. Současně Taťána, která žije na vesnici, má blízký vztah k přírodě, má ráda prosté lidi, jimiž je obklopena, což dokazuje i její vztah k chůvě, kterou považuje i za svou přítelkyni. Díky prostředí, ve kterém vyrůstala, si dokázala zachovat upřímnost a určité mravní principy. Taťána je v knize zobrazena jako naivní dívka, která se domnívá, že si Oněgina získá svým upřímným dopisem. Až po letech, kdy se setkají na plese a Oněgin se pokusí získat již vdanou Taťánu, je ale odmítnut, na což není Oněgin absolutně zvyklý.

Masaryk si také všimá Puškinova spojení s evropským romantismem, zdůrazňuje fakt, že Puškin se silně inspiroval Byronem. K Byronovi odkazuje např. forma románu a obraz hlavního hrdiny. Co se týče pojetí života, Puškin se od Byrona odklání.

Téma Puškin a estetika je také velmi zajímavé. Je mu vyčteno, že se soustředil a vytvářel pouze tzv. „čisté“ umění a že se svou poezií nebojoval za svobodu. Byl básník, tudíž se soustředil jen na poezii (Masaryk 1996: 158-160).

2.1 ONĚGIN - FAUST

Zvláštní kapitola v knize je věnována srovnání obrazu Oněgina a hrdiny románu německého romantika Goetheho. Vyslovuje nesouhlas s názorem Bělinského, který tvrdí, že Puškin je natolik výjimečný umělec, že ho nelze srovnávat s žádným významným představitelem evropské literatury (např. Byron, Goethe, Schiller). Masaryk zdůrazňuje nejen již zmíněnou Puškinovu spřízněnost s Byronem, také zdůrazňuje, že k Byronu má Puškin blíže než k Goetheovi, především díky jejich příslušnosti k vyšší šlechtě. U Puškina a Byrona je možné vidět tu bezstarostnost, nutnost bohatství a klid.

Masaryk ukazuje i jisté paralely Fausta a Oněgina, rozdílnost těchto obrazů spatřuje autor v různé životní zkušenosti a ruského spisovatele. Určitou shodu Masaryk vidí v tom, že oba umělci se zabývali svými díly dlouhodobě (*Fausta* psal Goethe skoro 60 let), oba se zamýšleli nad problémy lidstva, přičemž Goethe, který se ve Faustovi pokouší o řešení vývoje celého lidstva a Puškin se v Oněginovi soustřeďuje na problematiku Ruska v té určité době (Masaryk 1996: 161–168).

„Puškin analyzoval ruský problém nikoliv jako filozof, nýbrž jako básník; ale jako básník pochopil dobré a špatné stránky Ruska své doby a zobrazil je umělecky s nesrovnatelnou objektivností a pravdivostí.“ (Masaryk 1996: 179).

Dle mě je tato myšlenka velmi zajímavá a vyloženě se hodí ji dát na závěr. Řekla bych, že je to pravdivé, Puškin, jak jsem již výše psala, se zajímal hlavně Ruskem a vývojem Ruska. Pochopil ale také, že Rusko nemá jen ty dobré stránky, ale že má i ty špatné a vše dokázal perfektně napsat a popsat.

3 PŘEKLADY ONĚGINA

Jak již bylo uvedeno výše, v českém prostředí se Puškinova díla nejdříve dostávají do rukou českých buditelů - V. Hanky, F. L. Čelakovského, Jungmanna a jiných. Jako první u nás vyšel překlad *Cikánů* J. S. Tomíčka. Mezi další překladatele můžeme například zmínit P. M. Veselského, H. Jirečka či V. Č. Bendla. Nejvíce překládaným je dílo *Evžen Oněgin*, mezi lety 1860 - 2006 vyšlo 21 knižních překladů. Za prvního významného překladatele Puškinova *Evžena Oněgina* považujeme V. Č. Bendla. Dalším zmíněným významným překladatelem je V. A. Jung. V této době vycházely i překlady jiných knih, oblíbenou překládanou knihou byla *Kapitánská dcerka*. Po roce 1945 vychází dva významné překlady *Evžena Oněgina*. Prvním z nich je překladatelka O. Mašková a druhým M. Dvořák (Zahrádka 2008: 198-201). Překladům knihy *Evžen Oněgin* se věnovala i Olga Uličná, Marina Castiellová a další. V této kapitole bakalářské práce uvedu některá hodnocení překladů.

Při hledání překladů díla *Evžen Oněgin* jsem narazila na zajímavou kapitolu s názvem *Jednoročák Marek a Evžen Oněgin* od Jiřího Klapky. Uvedu základní informace z jeho článku.

Tato kapitola je věnována Olegu Maleviči, který zemřel 13. 6. 2013. J. Klapka začíná tím, kdy začal číst dílo *Osudy dobrého vojáka Švejka*, které bylo vydáno v 1. svazku v překladu od Petra Bogatyreva, který je v Rusku považován za velmi dobrý. Ze začátku ho velmi naštvaly převody významných citátů, které jsou odlišné oproti originálu, a to hlavně v jemnosti. Postupem času si začal uvědomovat, že v ruštině mají ty slova sílu ještě větší. Ve Švejkovi objevil citát, který je z románu Puškina *Evžen Oněgin*, a to v 13. a 14. verši první hlavy Oněgina:

«Вздыхать и думать про себя:

Когда же черт возьмет тебя!» (Klapka 2013: 187).

3.1 OLGA ULIČNÁ - NOVÝ PŘEKLAD PUŠKINA ONĚGINA

Olga Uličná je významná překladatelka z ruského jazyka. Překlad J. Hory je všemi dobře znám a čtenáři velmi milován. Jeho překlad byl na dlouho dobu nejlepší, teprve Olga Mašková se pokusila překonat svůj respekt ke svému velmi oblíbenému předchůdci. Její pojetí se velmi lišilo od překladu J. Hory, čtenáři byl ale také velmi kladně přijat. Říká se, že její práce přinesla nový přístup k Puškinovu veršovanému románu, O. Mašková se snažila psát volněji a nezachovávala obdobnou strukturu dané věty. Její překlad

považujeme za úplně odlišný oproti pojetí J. Hory. Díky volnosti má překlad přirozenou plynulost souboru výrazových prostředků a způsobu vyjadřování. Navzdory překladu J. Hory brala O. Mašková princip konfrontace jako hlavní pojem struktury románu ve verších. Dalším překladatelem byl Milan Dvořák. Ten měl před sebou už dva výtečné překladatele, které se snažil překonat. I přesto, že dříve se spíše věnoval překladům moderních písňových textů, se s tímto překladem vypořádal velmi dobře. Puškin byl v jeho překladu ukázán v úplně jiném obraze, než byli čtenáři zvyklí. Také zde zdůraznil úplně jiné stránky jeho vrcholného díla. Soustředil se na zachování ladění obrazu, nebyla pro něj prioritou zdůraznit vše doslova. Dalším charakteristickým rysem M. Dvořáka je časté užívání synonym, point a také substituce slovních druhů (Uličná 2000: 12).

3.1.1 Horova věrnost originálu

Josef Hora byl český básník, novinář, literární kritik a překladatel. J. Hora se pokoušel o velmi dobrou věrnost originálu, tu chápal jako myšlenkovou i jazykovou. Jambický spád byl pro něj velmi důležitý, pokládal ho za samozřejmost a nemohl ho vynechat, i když věděl, že v ruštině má mnohem větší možnosti než v češtině. Důležité bylo dle něho i rýmové schéma oněginské sloky, která je pro Oněgina hodně významná, Josef Hora je se samozřejmostí respektoval. Překládat ale není tak lehké a jeho snaha překládat verš po verši bez větších přesunů ho bohužel občas vedla k inverzím, výplním či nepřírozené syntaxi (Uličná 2000: 12–13).

3.1.2 Překlad Olgy Maškové

Olga Mašková byla česká spisovatelka (básnířka) a překladatelka z ruského a německého jazyka. Překlad Olgy Maškové byl poněkud jiný než ten Horův. Každý z nich to chápe jinak. Oproti překladu J. Hory, který se snažil o zachování slovního materiálu, O. Mašková se spíše držela trocheje, případně daktylotrocheje. Co bylo pro Maškovou specifické, bylo hlavně to, že s velkým zájmem sledovala Puškinův rým. Její rýmy jsou bohaté, nevšední a významově plnohodnotné. Jelikož psala volnější práci s veršem, tak jí to umožnilo realizovat přirozenou plynulost práce. Další příznačná věc pro ni byla stylová rozrůzněnost (Uličná 2000: 12).

Pro O. Maškovou byl důležitý princip konfrontace. „Román založený na konfrontaci možného a dosažitelného, banality a výjimečnosti, rozumu a citu, velkoměsta a vesnického zapadákov, poezie a prózy, romantismu a realistické racionality, upřímné

bezprostřednosti a ironické skepse chápala jako komplex průzračné jednoduchosti a propracované složitosti a sledovala obě tyto linie“ (Uličná 2000: 12).

3.1.3 Vyrovnaný pohled Milana Dvořáka

M. Dvořák je český překladatel z anglického a ruského jazyka. Milan Dvořák se spíše věnoval zdůraznění harmonie a bezprostředně plynoucímu textu, i když si byl vědom složité jednoduchosti a problémovosti. Základem jeho překladu je neutrální spisovná čeština, do které přidával nádech hovorovosti. „Hlavním rysem je vyrovnanost, přirozenost a plynulost dikce. Hovorovost je naznačena zejména frazeologismy“ (Uličná 2000: 12).

Pro M. Dvořáka je typická volnější práce s rýmem. Plnovýznamovost rýmu mu dala větší prostor k práci uvnitř verše. Podobně jako u stylu jazykového, přistupoval M. Dvořák k obraznosti. Chtěl zachovat jeho ladění a nepotrpěl si na přesnost obrazu. Charakteristickým rysem je snaha o přirozenou plynulost verše. Dále má jeho překlad velmi bohatou zásobu synonym a využívá substituci slovních druhů (Uličná 2000: 12–13).

3.1.4 Shrnutí

Můžeme říci, že Olga Mašková vnímala mnohem silněji princip konfrontace jako ústřední princip poetické výstavby románu *Evžen Oněgin* ve všech úrovních textu - syžetové, jazykové i psychologické. Je možné to pochopit tak, že cílem bylo představit čtenářům Puškina jako osobnost blízkou současnému čtenáři, a to mnohostranností až rozporuplností. Rozdíl mezi metodou O. Maškové a J. Hory je možné vidět převážně v jejich přístupu ke slovu a obrazu. Pro J. Horu je typická knižní vrstva spisovného jazyka a Puškinova hovorovost. Zato O. Mašková použila spíše rovinu hovorové češtiny, která je typická pro intelektuální prostředí. Do toho ale překladatelka přidávala jednotky z jiných stylových vrstev a to například frazeologické obraty, slangové výrazy či vulgarismy. Také je pro ni významné používání přejatých a cizích slov. Rovněž lze konstatovat, že pro text Maškové je typická poetizace, zatímco pro Horův překlad je charakteristická citová uměřenost. Zajímavým znakem překladu M. Dvořáka je to, že se nebojí přesného rýmu, když už ho předtím používala O. Mašková. Rozdíl najdeme také v oblasti obraznosti, J. Hora se snažil o stejnou strukturu Puškinova obrazu a jen lehce poetizoval, na rozdíl od O. Maškové, která nakládá s originálem volně, konkretizuje ho, rozvádí ho a poetizuje (Uličná 2000: 12–13).

3.2 MILAN DVOŘÁK - PROČ A JAK SE DĚLAL NOVÝ ČESKÝ PŘEKLAD EVŽENA ONĚGINA

Milan Dvořák se vedle tlumočení také věnuje překladům z ruštiny a angličtiny. Jeho bratr, Libor Dvořák, ho přemluvil, aby se věnoval i překládání a nejen tlumočení. Milan se ale ze začátku zdráhal, protože je slabozraký, od devatenácti let nemůže číst. Kvůli svým zdravotním potížím se Milan Dvořák zpočátku překladům vyhýbal, jeho bratr ho ale, dovolím si říci bohudík, přemluvil, aby se této činnosti věnoval. Začal nejdříve s díly Bloka, Lermontova či Majakovského.

Po čase, na radu redaktorky tehdejšího nakladatelství Odeon, Ludmily Duškové, začal po krátkém přemýšlení pracovat na novém překladu románu *Evžen Oněgin*.

Starší překlady neznal a ani se jimi nezabýval. Obeznámen byl s překladem Josefa Hory, dokonce znal i divadelní úpravu založenou na jeho překladu od E. F. Buriana. Podrobněji se seznámil s překladem Olgy Maškové. Josefa Horu uznával překladatel jako vynikajícího českého básníka, k jeho překladu měl však některé výhrady, nelíbil se mu jeho přístup k textu, který považoval za příliš romantizující, vytýká mu příliš vznešený styl a nedostatečnou znalost významových odstínů ruštiny.

Na překladu Olgy Maškové Milan Dvořák velmi oceňoval, že dokázala dobře vystihnout hlavní stránku románu. Román je podle něj velkým poetickým dílem především díky lyrickým popisům ruského jara či zimy a zřetelné meditaci o smyslu básně a úlohou básníka ve společnosti. Významnou roli v *Evženu Oněginovi* hrají také časté ironické i sarkastické postřehy ze společnosti. Podle názoru Dvořáka to občas Olga Mašková s nenuceností tónu až přeháněla. I z těchto důvodů se Milan Dvořák rozhodl vytvořit překlad nový. Jeho ambicí bylo příliš se neuchylovat k romantizaci ani lyrizaci a vyhnout se také přílišné ironičnosti a nadnesenému vtipkování.

Prvním úkolem pro Milana Dvořáka bylo hlavně zbavení se archaických, morfologických a lexikálních prostředků. Např. tvar „mohu“ nahradil tvarem „můžu“, místo formy „pomoci“ použil tvar „pomocť“. Nebo například slovo „píši“ dnes vnímá jako zastaralé slovo. Dále se samozřejmě chtěl vyhnout nepřesnostem v překladu, ke kterým docházelo mezi příbuznými slovanskými jazyky, slova byla na poslech stejná nebo podobná, ale každé slovo mělo jiný význam (Dvořák 2003: 204-205).

Důležité pro něj hlavně bylo dodržení oněginské strofy, a to až na tři místa - Taťanin dopis Oněginovi ve třetí kapitole, dopis Taťaně v osmé kapitole a píseň děvčat ve třetí kapitole. „Je to čtrnáctiverší ve čtyřstopém jambu skládající se z osmislabičných nebo

devítislabičných veršů, rýmovaných v prvním čtyřverší střídavým rýmem (A-B-A-B), ve druhém sdruženým rýmem (C-C-D-D), ve třetím rýmem obkročným (E-F-F-E) a v posledním dvojverší opět sdruženým rýmem (G-G)“ (Dvořák 2003: 209). Co se týče našich překladatelů, oněginské strofy se nedržel pouze Václav Čeněk Bendl, ten v každém verši přidal jednu stopu, tedy dvě slabiky. Během svého překladu se Dvořák zcela oprostil od překladů svých předchůdců - Maškové a Hory, snažil se, aby jeho nový překlad byl původní.

Jak jsem již výše zmiňovala, Milan Dvořák trpí vadou zraku, tudíž pro něj musí být velmi těžké překládat knihy. K tomuto překladu používal elektronickou lupu (to je počítač s načítacím zařízením), dílo si pak postupně přeříkal na magnetofon. Dále se naučil několik strof nazpaměť, vymyslel překlad a nadiktoval to do malého kapesního diktafonu (Dvořák 2003: 205–210).

3.3 MARINA CASTIELLOVÁ - PUŠKINŮV ONĚGIN V NOVÉM, DVOUJAZYČNÉM HÁVU

Marina Castiellová se zaměřila na hodnocení Dvořákova překladu *Evžena Oněgina*, který vyšel v nakladatelství Romeo a je považován za moderní českou verzi. Na začátku recenzentka zmiňuje úvodní slova díla *Evžen Oněgin* - „Píšu vám.“, která navozují u čtenáře pocit, že je už někde slyšeli a hned se mu vybaví dílo Puškinův *Evžen Oněgin*. Kdo toto dílo četl, ví, že tato dvě slova jsou z dopisu od Tat'ány, který ona sama napsala Oněginovi. Marina Castiellová zdůrazňuje, že i když Puškin své dílo napsal skoro před 170 lety, je i v současné době stále vzorem pro další básníky, ale i divadelní a filmové adaptace. Zmiňuje také výrazný rys tohoto díla, v němž se odráží autorovo rychlé střídání duševních stavů - chvilky štěstí střídají momenty smutku. Dílo je velmi vrstevnaté, kromě jiného obsahuje informace o době, v níž autor žil a také se můžeme dozvědět některá fakta z jeho soukromého života.

Recenzentka uvádí, že Dvořákův překlad Puškinova díla je pro současného mladého čtenáře mnohem přitažlivější než překlad J. Hory, který vyšel dříve. V překladu M. Dvořáka už totiž nenajdeme tolik archaismů či přechodníků. V tomto podání se jedná o dvoujazyčnou verzi *Evžena Oněgina*, tím mám na mysli, že je napsán jak rusky, tak i česky. Dvoujazyčná verze je vhodná hlavně pro čtenáře, kteří si dílo chtějí přečíst i v originále, ale nechtějí k tomu používat slovník, samozřejmě si ho ale může přečíst kdokoli, kdo o to dílo má zájem (Castiellová 2000: 27).

3.4 OLDŘICH RICHTEREK - K MODERNÍM ČESKÝM PŘEKLADŮM PUŠKINOVA EVŽENA ONĚGINA

V úvodu kapitoly *K moderním českým překladům Puškinova Evžena Oněgina* Oldřich Richterek připomíná dvouleté výročí Puškinova narození a vydání nové české verze překladu M. Dvořáka. Oldřich Richterek je rusista a učitel na vysoké škole, převážně se zabývá dějinami ruské literatury a teorií překladu.

Oldřich Richterek uvádí, že zájem o tohoto ruského spisovatele není u nás formální, protože včetně nedokončeného překladu E. Frynty, můžeme hovořit o šestém překladu. Zdůrazňuje, že každý překlad odráží do určité míry aktuální společenský a kulturní kontext, což dokladují různá interpretační stanoviska českých překladatelů. Zájem o Puškina ale nebyl jen kvůli jeho výročí, jsou zde zmíněny dva důvody. První důvod - titánská spisovatelova osobnost, kterou už na počátku 20. století vyzvedl T. G. Masaryk. V té době nebyl ani český pohled na Puškina pozitivní, ale vysoké hodnocení v něm převládalo.

Román *Evžen Oněgin* má pro nás jisto jistě obrovský přínos, a to jak pro vývoj narativních postupů, které jsou důležité pro hledání opravdových životních hodnot, ale také hrají důležitou roli v literárním dialogu se čtenářem. Dále poukazuje na Puškinovu skutečně průkopnickou úlohu ve vývoji literatury, proto nejsou vytvářeny interpretační „bariéry“. Richterek připomíná významnou osobnost české literární rusistiky, V. Svatoně. Odkazuje ke Svatoňovým postřehům o básnickově „elegickém a ironickém pojetí lidské kreativity“, které ho dovedly až k odhalení narativní síly „románů bez začátků a konce“, jenž se s „odvrácenými stranami jevů“ podílí na nadčasovém charakteru jeho Puškinova tvůrčího odkazu (Richterek 2000: 354-355). V syžetu nacházíme podpírající podněty pro vývoj ruské literatury směrem od romantických poem k vyvráždějším formám vyprávění, a to především k románu, což ovlivnilo moderní tvůrčí postupy v literatuře druhé poloviny 20. století. Podobně dnes můžeme hodnotit přínos spisovatele pro vývoj ruské tradice literárního portrétu a pro nadhledovou emancipaci v roli vypravěče i přímého účastníka dialogu se čtenářem. To můžeme bez rozmýšlení zařadit k rozlišovacím znakům jeho poetiky, jež mají podíl na nadčasové životaschopnosti vlastního románu o čtyřech zmařených osudech, ale i na tom, že trvá pozitivní čtenářská recepce a to u samotné básnické formy jeho ztvárnění (Richterek 2000: 353-354).

Dále se Richterek věnuje nezaujatému zhodnocení tří českých překladů *Evžena Oněgina*. Tyto texty označuje badatel jako „moderní“ a píše zde o tom, že musí

respektovat několik faktorů. Jak jsem již výše zmiňovala, v aktuálně společenském kontextu nelze ignorovat specifické vlivy z „mimoliterární“ oblasti. Samozřejmě musíme také zmínit vývojový proces samotné české literatury, který se odráží v recepčních postojích čtenářů. Vezmeme-li v potaz toto hledisko, hlavní překlady, Horův, Maškové a Dvořákův, je patrné, že představují výrazně odlišné počiny. Tyto tři překlady nám přináší určité porovnání, je možné najít rozdílné komunikační aspekty díla v době kontextu, kdy vznikl překlad. Zároveň je také možné nalezení vícevrstevnatého sémantického prostoru, který se skrývá (Richterek 2000: 354-355).

Jednu kapitolu věnuje Richterek psaní o překladu Josefa Hory. Zmiňuje zde, že jeho překlad v sobě skrývá charakter jakéhosi „etalonu“, tímto byly doposud všechny další pokusy o českou moderní interpretaci *Evžena Oněgina* poměřovány. Příčin je možné uvést několik. Tento překlad vznikl synchronně a to s atmosférou přirozené popularity ruské literatury, samozřejmě i s osobností Puškina v českém prostředí. Autor českého textu byl vzdělaný a sečtělý básník a také zkušený překladatel. J. Hora překládal nejen poezii Puškina, ale také poezii S. Jesenina, B. Pasternaka, J. Lermontova, A. Bloka. Vliv měla tradice popularity, která doznívala, ale také přítomnost ruské porevoluční emigrace. Důležitým faktem bylo také sté výročí Puškinova úmrtí v roce 1937. Hora hlavně kladl důraz na svobodomyšlnou „romanticko-děkabristickou“ významovou vrstvu, na tu se především soustředil, interpretoval ji, a dokonce ji i v překladu zdůrazňoval.

Mnoho lidí pohlíží na povinnou výuku ruského jazyka kriticky, a to oprávněně (ruština totiž měla vliv nejen na útlumu našich přirozených kontaktů s kulturami jiných zemí a jazyků západního světa, ale také na přetvoření skutečných hodnot samotné ruské kultury), ale je také důležité zmínit, že přijetí Puškinova románu ve školách, což bylo po válce, napomohlo monopolní popularitě překladu J. Hory. Všichni čeští čtenáři znali a vnímali román *Evžen Oněgin* pouze prostřednictvím pohledu a překladatelské interpretace J. Hory, což způsobovalo problém a určitý handicap pro všechny další pokusy o překlad tohoto románu.

Co se týče stručnosti a výstižnosti, měl Hora jemný cit, a to převážně v odhledové ironii vyjadřování. Toto řadíme k rozlišovacím znakům velkého umění. Měl respekt jak k vzácné přirozenosti či hudebnosti, tak i k lehkosti Puškinova verše, v němž se spojuje romantika, ale i umění vidět reálný svět s jeho zdánlivě nemožnými rozpory. Podařilo se mu i zachovat formální rysy tzv. oněginské strofy - Puškinova variace sonetu, jenž má hlavní úlohu náhrady rozporu mezi epickým obsahem a básnickou formou „románu ve

verších“. V porovnání s pozdějšími překlady nalezneme nejméně tzv. „přesahů“. Od dalších překladatelů tohoto románu se Hora liší i jeho vyhýbáním se náhradním řešením při interpretaci Puškinových obrazů a úvah (Richterek 2000: 355-357).

Z dnešního pohledu dochází k fixaci některých „jednobarevných“ pohledů na mnohovýznamový svět. To se týká například pochopení a interpretace hlavních hrdinů - Evžena a Taťjány, kteří byli v průběhu celého 20. století představováni v protikladném pojetí. Na konci knihy na čtenáře ani nečeká slavný happyend nebo mravnostně vyhocená tragédie, ale spíše takový otazník, který je spojen s předchozím náznakem katarze u Oněgina a také Taťjánin citový vztah k Oněginu. Dnes je u Oněgina jako „zbytečného člověka“ potřeba odstranit významové vrstvy ruské a evropské dobové souvislosti a ruské národní totožnosti. Nadčasovou otázku o skutečných hodnotách v lidském životě pomáhá přijmout umělecký obraz.

Ohledně překladu Olgy Maškové můžeme říci to, že na její překlad mělo vliv hlavně uvolnění situace. V době vzniku jejího překladu pokračoval proces „tání“ a také uvolňovací atmosféra druhé poloviny 60. let. Tato fakta ovlivnila netradiční pojetí překladu Maškové.

Richterek zde také zmiňuje názor L. Duškové na překlad J. Hory a O. Maškové, která Horův překlad označila jako „velmi lyrizující“ a překlad Maškové jako „velmi literární“. Richterek ale s názorem Duškové nesouhlasí, upozorňuje, že lyrické prvky jsou přítomny v obou českých verzích, neboť jsou významně zastoupeny v originále. Dle Richterkovy je Horova lyričnost velmi podobná té Puškinově. Mašková však tu lyričnost nepřiměřeně posílila, zřejmě vedena snahou o zdůraznění historie Oněgina a Taťjány. Ohledně „literárnosti“ Richterek polemizuje s Duškovou, podle níž jde o nadměrnou literárnost. Richterkův názor je jiný, podle jeho názoru se jedná o literárnost „řemeslnou“, ta objasňuje Puškinovu nadhledovou jemnost a také smysl pro vyvážené argumentování. Mašková se obrací hlavně k obrazu Taťjány, ta se v Maškově překladu stává až postavou parodovanou.

Překlad Maškové v sobě obsahuje některé substituční zásahy. Jedná se například o expresivitu, její překlad je jazykově bohatý, a proto je jazyk originálu v porovnání s jejím překladem „chudší“ a takový prostý. Nemá v sobě totiž tolik citů, je spíše více výraznější a odolný proti změnám názorů v nových dobových souvislostech (Richterek 2000: 357-359).

Pro dnešního čtenáře je typická míra lyričnosti, která soupeří se sentimentálností, ne zrovna přijatelná. Jedná se o to, že neodpovídá míře expresivity při vyjadřování citů, ale

na druhou stranu, co se týče jakosti, pozměňuje charakter jeho poezie. Ruský básník se díky tomu vymanil nadhledových prvků vyjadřování a také dovednosti oslovit generaci českých čtenářů. Dle Richtera si toho M. Dvořák všiml, snažil se především o zprostředkování významové vícevrstevnatosti, tzv. „neukončenosti“ životního hledání i bloudění Oněgina i Taťjány (Richterek 2000: 358-359).

Dvořák je přesvědčen o tom, že i v dnešní době je Puškinův text stále „krásnou poezií“ a čtenáři by ho měli nadčasově vnímat, a to bez toho, co se o tomto díle píše a říká. Dvořákův překlad dokazuje stále trvající aktuálnost tohoto románu.

Na závěr Richterek uvádí, že všechny tři překlady vnímá jako stále živé a aktuální, a stylisticky i významově velmi rovnocenné. To, že dvoupólovost „zbytečného člověka“ Oněgina a sentimentální lyrické Taťjány už není tak oblíbená, ale neznamená, že překlad Olgy Maškové už si nenajde svého čtenáře, stále jsou zde lidi, kteří si Puškina rádi přečtou. Tyto tři překlady nám dovolují synchronní posuzování, díky kterému můžeme vidět významovou bohatost výchozího ruského textu. Můžeme říci, že překlady *Evžena Oněgina* od J. Hory, O. Maškové a M. Dvořáka se mohou i v něčem doplňovat. O. Richterek je nadšen hlavně nadčasovým i nadhledovým aspektem, které do této škály vnesl M. Dvořák, podložil tím aktuální pohled na dílo A. S. Puškina a zpečetil tím schopnost české kultury a to tak, že to mohou vnímat citlivěji v širším literárním i společenském kontextu (Richterek 2000: 359-360).

4 MÉ PŘEČTENÍ ROMÁNU

Román ve verších *Evžen Oněgin* jsem četla čtyřikrát. Poprvé to bylo, když jsem se chystala k maturitě, nejdříve jsem sáhla po překladu od Josefa Hory, ten byl pro mě celkem těžký, ale už v té době mě kniha velmi zaujala. Dále jsem měla možnost si koupit originál a také jsem si pořídila dvojjazyčnou verzi tohoto románu ve verších, abych si to mohla přečíst v ruském jazyce a popřípadě se podívat na překlad. Poslední verzi, kterou jsem si koupila, je překlad od Olgy Maškové, ten se mi čte ze všech nejlépe.

Nejvíce mě v knize zaujala naivita hlavní ženské postavy, Taťány a lehkovážný život druhého hlavního hrdiny, Oněgina. Tyto dvě postavy nás provedou celým příběhem knihy. Je zde krásně popsán, tzv. „zbytečný člověk“ (v ruštině „лишний человек“), za kterého je považován právě Oněgin. Líčí zde jeho stěhování na venkov, zdědění peněz či jeho flámování.

Jak už jsem řekla, Taťána je dle mého názoru v knize považována za jakousi naivní prostou dívku z venkova, která se nešťastně zamilovala. Oněgin je v knize naopak líčen jako prostoduchý mládenec, který si užívá života, po večerech chodí na bály, často se upravuje a ve dnech spí.

Také mě velmi zaujala část, kdy došlo k souboji mezi Lenským a Oněginem, jak všichni víme, Lenskij je snoubenec Taťániny sestry Olgy. K souboji došlo z důvodu žárlivosti Lenského na Oněgina, ten chtěl totiž Olgu, což si velmi protiřečí, jelikož Taťáně sdělil, že se rozhodně nechce vázat. Bohužel při souboji došlo k zabití Lenského.

Co už v dnešní době není běžné, je posílání dopisů, ty začala Taťána psát Oněginovi, aby mu vyznala svou lásku, kterou Oněgin bohužel neopětoval.

Zde nastíním alespoň kousek dopisu, který napsala Taťána Oněginovi a pro mě je velmi důležitá, dokazuje mi to tím tu věrnou lásku ruské ženy v tehdejší době.

*„Я к вам пишу - чего же боле?
Что я могу ещё сказать?
Теперь, я знаю, в вашей воле
Меня презреньем наказать.
Но вы, к моей несчастной доле
Хоть каплю жалости храня,
Вы не оставите меня.“*

(А. С. Пушкин)

*„Já píši vám - co tohu více?
Co ještě mohu dodatí?
Ted' vím, že máte právo sice
mne pohrdáním trestati,
leč ještě věřím, nešťastnice,
že mne váš milosrdný soud
nemůže přece zavrhnout.“*

(překlad J. Hora)

5 RECENZE RUSKÝCH OBČANŮ

Bakalářská práce je sice zaměřena na zjištění recepce románu *Evžen Oněgin* od A. S. Puškina u nás, pro zajímavost zde uvádím některé ohlasy ruských čtenářů, které svědčí o tom, že tvorba ruského spisovatele je stále živá i v jeho rodné zemi.

«Пушкин для нас велик и недосягаем, но мы стараемся осмыслить и понять жизнь его, написанное и высказанное им, приблизиться к его гениальной поэзии. Поэт с нами всю нашу сознательную жизнь, сначала его произведения читают и рассказывают нам родители, затем мы изучаем его по школьной программе, во взрослой жизни мы выбираем сами, какие творения Пушкина нам читать. Я думаю, что выбор многих читателей будет однозначен и любимым произведением для себя они выбрали роман «Евгений Онегин».» (Ambotan 2011).

„Роман Евгений Онегин на мой взгляд должен прочитать каждый! Интересно наблюдать за размышлениями героев! Проследить безответную любовь, которую уже не получится вернуть. Обожаю письма от Онегина и Татьяны, они наполнены чувствами и пропитаны смыслом, правда для каждого своим! Несмотря на то, что роман написан был очень давно, многие мысли актуальны и по сей день. Тем кто не читал-желаю этого, а те кто читал- советую ещё раз. Такие произведения никогда не стареют!“ (ЛитРес 2011).

„Хоть я проходила ее в школе, но прочитала раньше. Замечательный язык, интересный сюжет. ироничные моменты, дух того времени, — этим понравился мне "Онегин". Мне, как девушке, была особенно интересна любовная нить романа. Конечно же, я проводила аналогии со своим опытом общения с лицами противоположного пола :) Это та книга, которую должен прочесть каждый.“ (Evchik 2013).

„В школьные годы недооценивала гениальность Пушкина. Сейчас же, 10 лет спустя, читала и перечитывала некоторые строки несколько раз, наслаждаясь гениальным построением фраз и игрой слов. Спасибо, Александр Сергеевич!“ (ЛитРес 2016).

Vesmět se jedná o recenze vysoce kladné až nadšené, čtenáři vnímají Puškinovu genialitu, ukazují, že jeho dílo (především román *Evžen Oněgin*) je aktuální i dnes a nabádají k přečtení.

6 PRAKTICKÁ ČÁST

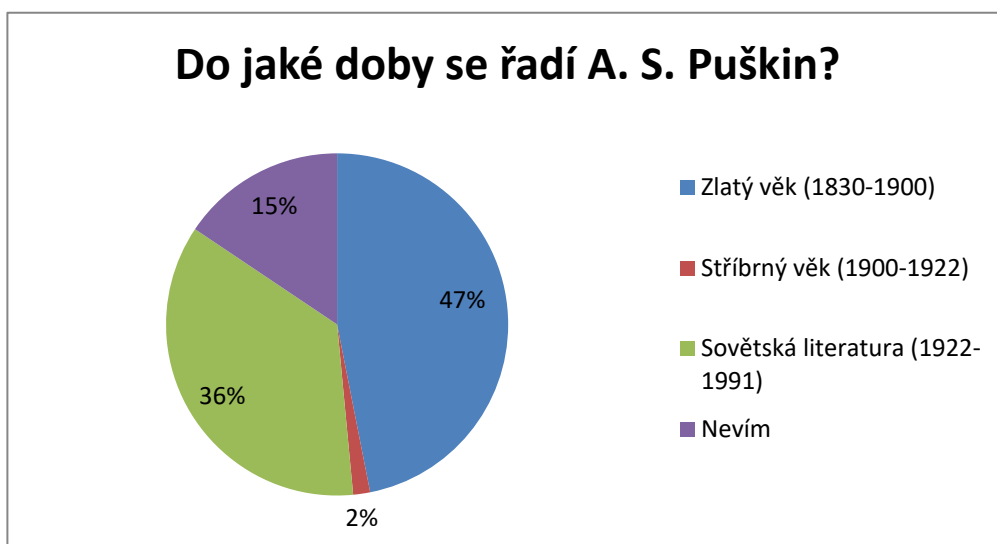
6.1 DOTAZNÍK (ČESKÁ REPUBLIKA)

Pro zjištění, jaký názor a jak se v dnešní době staví lidé k ruskému spisovateli A. S. Puškinu (především jeho dílu *Evžen Oněgin*), jsem vytvořila dotazník.

Dotazník vyplnilo celkem 64 lidí, 50 žen a 14 mužů. Zúčastnili se lidé ve věku od 16 let a více. 39,1 % 16 až 25 let, 37,5 % 26 až 35 let, 12,5 % 36 až 45 let, 10,9 % 46 let a více.

Z počtu dotazovaných se 28,1 % (tedy 18 lidí) zajímá o ruskou literaturu. Otázku „Do jaké doby se řadí A. S. Puškin?“ zodpověděla správně většina, viz graf.

Graf č. 1

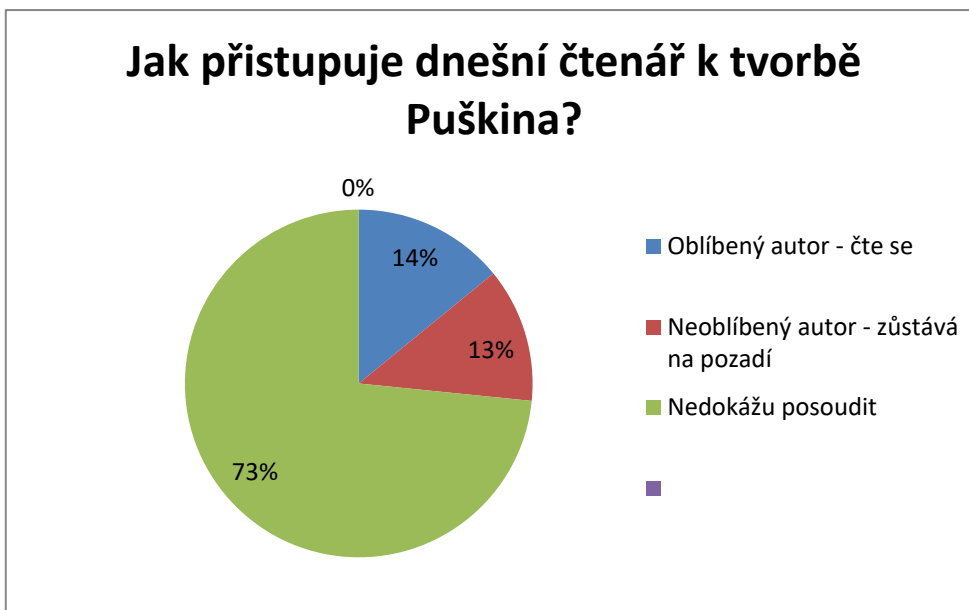
Převážná většina z dotazovaných respondentů zmínila, že četla alespoň jednu knihu od A. S. Puškina, zbytek (43,8 % nečetlo ani jednu knihu). Následující otázka navazovala na tu předchozí, jednalo se o to, jakou knihu/jaké knihy od Puškina dotazovaní četli. Nejvíce se objevoval *Evžen Oněgin*, dále ale například i *Slavík a růže*, *Cikáni*, *Piková dáma* a *Каритáпская dcerka*.

Otázka, ve které se respondentů ptám, zda se jim líbí Puškinovy knihy, vyšla takto, 51,7 % lidem se jeho knihy líbí a zbytku, tedy 48,3 %, se jeho knihy nelíbí.

Dle další otázky, která zní „Myslíte si, že jsou v dnešní době ještě čtenáři, kterým se líbí jeho tvorba?“ vyplývá, že určitě ano, jelikož 78,1 % odpovědělo, že ano a 21,9 % odpovědělo, že ne.

Dle další otázky také utvořím graf, který odpovídá na otázku „Jaké podle vás zaujímá místo A. S. Puškin u čtenářů?“. Převážná většina napsala, že to nedokáže posoudit.

Graf č. 2

6.2 DOTAZNÍK (RUSKO)

Pro porovnání s českými a ruskými respondenty jsem vytvořila dotazník i na ruském jazyce. Ruských respondentů bylo sice méně, ale pro představu je to dostačující.

Na dotazník odpovědělo 21 žen a 5 mužů. Věkové rozpětí u lidí je velmi rozdílné, v rozmezí věku od 16 do 25 se zúčastnilo 8 lidí, stejný počet je i pro věkovou skupinu od 26 do 35 let. Ve věku od 36 do 45 let jsou 4 lidi. Lidí ve věku od 46 let a více bylo 6.

Dle dotazníku vyšlo, že ruskou literaturou se převážná většina nezajímá, 22 respondentů vyplnilo, že se o ni nezajímá a 4 lidi dali, že ano.

Na otázku „К какому веку принадлежит А. С. Пушкин?“ (český překlad - „Do jaké doby se řadí A. S. Puškin?“), odpověděli skoro všichni dotazovaní správně, tj. 81 % lidí, zbylých 19 % odpovědělo „Серебрянный век“, viz. graf.

Graf č. 3

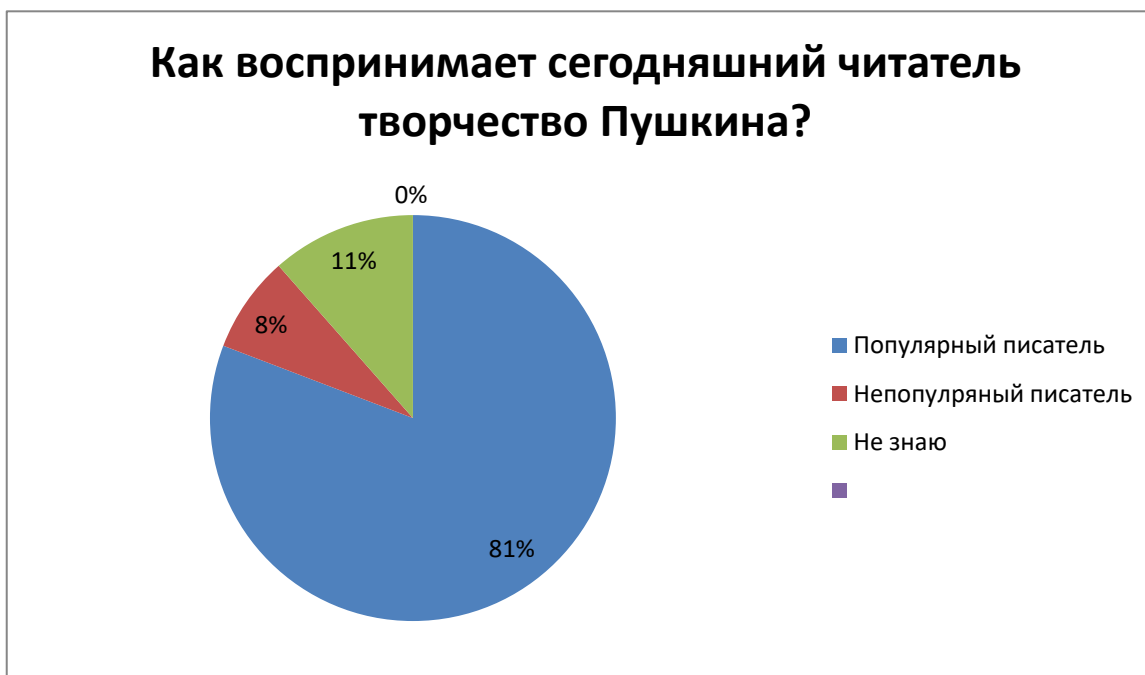

Všichni respondenti, tj. 26 lidí, odpovědělo na otázku „Вы читали какое-нибудь произведение А. С. Пушкина?“ (česky - „Četli jste nějaké dílo od А. S. Puškina?“), že nějaké dílo od А. S. Puškina četli. Převážná většina respondentů četla Evžena Oněgina, stejně jako lidé v České republice. Dále se opakovaly například tyto díla: *Malé tragédie*, *Kapitánská dcerka*, *Piková dáma*, jeho pohádky a podobně.

Ohledně další otázky, která se týká oblíbenosti jeho knih, můžeme napsat jediné, lidé je mají stále rádi. To napsali lidé, jak v Čechách, tak i v Rusku. Pochopitelně se najdou i lidé, kterým se jeho styl a knihy nelíbí, z grafu je vidno, že jeho styl se líbí většině, tedy 88 % a že se nelíbí těm zbylým, tedy 12 %.

Všichni z dotazovaných si myslí, že i v dnešní době jsou ještě lidé, kterým se líbí tvorba А. S. Puškina. Poslední otázka se týká popularity, již zmiňovaného autora. Otázka zní: „Как воспринимает сегодняшний читатель творчество Пушкина?“ (česky - „Jak přistupuje dnešní čtenář k tvorbě Puškina?“).

Graf č. 4

Z grafu je možné vyčíst, že převážná většina dotazovaných v Rusku považuje Puškina za populárního autora (v procentech je to 81 %, v počtu to dělá 21 lidí), 8 % lidí si myslí, že je nepopulární, to jsou 2 lidé a zbylých 11 % neví, tj. 3 lidi.

6.3 SHRNU TÍ DOTAZNÍKŮ

První, co je důležité zmínit, je to, že více respondentů bylo v Čechách. Dotazovaných v České republice se zúčastnilo 65, v Rusku 26. Celkem se tedy dotazování účastnilo 91 lidí. Žen bylo celkem 72 a mužů 19.

Co se týče věkového rozmezí, tak dotazníku se zúčastnily všechny věkové kategorie, kromě dětí ve věku od 1 do 15 let. V Čechách odpovídali na otázky nejvíce lidé v rozmezí věku od 16 do 25 let a od 46 let a více, zatímco v Rusku odpovídalo nejvíce lidí v rozmezí 26 až 35 let a také od 16 do 25 let.

Převážná většina se bohužel o ruskou literaturu nezajímá, ale samozřejmě se najdou i lidé, kteří se o ruskou literaturu zajímají. V souhrnu se celkem 69 lidí nezajímá a zbytek, tedy 22 lidí, se zajímá o výše zmiňované.

Většina dotazovaných správně určila dobu žití A. S. Puškina. Více správných odpovědí měli lidé v Rusku, ale v Čechách to také vyšlo velmi dobře.

Všichni dotazovaní z Ruska četli nějakou knihu od A. S. Puškina, zato v Čechách četlo nějaké dílo 36 lidí, 29 ne. Mezi nejčtenější knihy získané z odpovědí patří *Evžen Oněgin*, dále *Kapitánská dcera* a *Piková dáma*.

Co se týče otázky, která se týká Puškinových knih, převážná většina, co četla nějaké dílo, napsala, že se jim jeho knihy líbí. Z celkového počtu dotazovaných, u nás i v Rusku, vyšlo najevo, že knihy se líbí celkem 52 lidem a nelíbí se 32 lidem, z tohoto čísla můžeme vidět, že 7 lidí se nevyjádřilo.

77 lidí si myslí, že i v dnešní době jsou lidé, kterým se líbí jeho tvorba. V Rusku byla odpověď „Ano“ 100 %, zato v Čechách 14 lidí odpovědělo, že v dnešní době už nejsou lidé, kterým se líbí jeho tvorba.

Převážná většina dotazovaných lidí v Čechách nedokáže posoudit, zda je A. S. Puškin populární nebo nepopulární autor (otázka zní: „Jaké podle vás zaujímá místo A. S. Puškin u čtenářů?“). Zato většina lidí v Rusku, což dělá 21 lidí, ho považuje za populárního autora, v Čechách ho mezi oblíbeného autora zařadilo pouze 9 lidí, většina (48 lidí) dala, že to nedokáže posoudit.

Závěr

Bakalářská práce se zabývá převážně zjišťováním, jaké místo zaujímá v dnešní době A. S. Puškin, především jeho dílo *Evžen Oněgin*, jestli stále patří mezi oblíbené autory, jako tomu bylo v období „zlatého věku“, kdy jeho dílo vzniklo.

V teoretické části jsem věnovala pozornost postupnému pronikání Puškinovy tvorby do českého prostředí od 19. století do současnosti, všímala jsem si, jak bylo přijímáno odbornou veřejností a jakým způsobem bylo interpretováno. Zaměřila jsem se především na recepci románu *Evžen Oněgin*, z hlediska interpretace byly zjištěny určité rozdíly. V 19. století kritika zdůrazňovala hlavně protikladnost hlavních románových postav - Evžena a Taťány, tento aspekt ve 20. století poněkud ustupuje do pozadí a akcent je kladen více na netradiční řešení milostného vztahu obou protagonistů, i když i tady je zdůrazňována citová opravdovost Taťány a povrchnost a emocionální vyprahlost Evžena. Objevují se nové pohledy na některé momenty románu, např. akcentace „odvahy“ Taťány při vyznání lásky, což bylo v její době nepřijatelné. Minulá i současná kritika hodnotí v románu realistické zobrazení tehdejší společnosti.

Pozornost v bakalářské práci jsem rovněž věnovala českým překladům Puškinova románu, na základě odborné literatury jsem se pokusila o srovnání tří verzí překladového textu, přičemž zdůrazňuji, že každý z nich je poznamenán kulturním a literárním kontextem doby, v níž vznikl.

V praktické části jsem využila možnost tvorby dotazníku s cílem ověření názorů respondentů na osobnost a tvorbu Puškina, především na román *Evžen Oněgin*. Na otázky v dotazníku odpovídali čtenáři v Čechách a v Rusku.

Závěrem bych chtěla říci, že díky své bakalářské práci a průzkumu, který jsem provedla, jsem zjistila, že Alexandr Sergejevič Puškin je v dnešní době stále aktuální téma, a to i jeho dílo *Evžen Oněgin*.

Resumé

Bakalářská práce se zaměřuje na postavení díla Evžen Oněgin v současném kontextu. Autorem knihy je Alexandr Sergejevič Puškin, bližší informace o ruském spisovateli jsou uvedeny na začátku práce. Bakalářská práce je zaměřena hlavně na prozkoumání aktuálnosti díla a toho, jak ho lidé vnímají v dnešní době. Práce je rozdělena na dvě části - teoretickou a praktickou. K práci byla použita odborná literatura, a to jak knihy, tak i různé články, dále byl vytvořen dotazník. Dotazník byl určen pro české i ruské respondenty.

Začátek bakalářské práce je zaměřen hlavně na Puškina, a to na jeho pronikání do českého prostředí. Dále si v práci můžeme všimnout kapitoly, která se zabývá srovnáním některých rozdílů v českých překladech. Z výsledků dotazníků a prozkoumání aktuálnosti díla, můžeme říci, že autor patří stále mezi oblíbené a čtivé spisovatele. Dnešní čtenáři mohou dílo sice chápat jinak, než v době svého vzniku, ale to může být zapříčiněné i postupným vývojem literatury a různými překlady zmiňovaného díla.

Резюме

Бакалаврская работа ориентирует на положение произведения Евгений Онегин в настоящем контексте. Автор произведения является Александр Сергеевич Пушкин, более подробные информации о русском писателе можно найти в начале работы. Бакалаврская работа ориентирует вообще на исследование актуальности произведения и тоже того, как его воспринимают люди в нынешнее время. Работа разделена на 2 части - теоретическую и практическую. Для работы была использована специальная литература - книги и разные статьи, далее была создана анкета. Анкета была определена для чешских и русских респондентов.

Введение бакалаврской работы ориентировано вообще на Пушкина, на его проникновение в чешскую среду. В работе дальше можно заметить главу, которая касается сравнения некоторых различий в чешских переводах. По результатам анкет и исследования актуальности произведения, можно сказать, что автор постоянно принадлежит к любимым и читаемым писателям. Сегодняшние читатели могут понимать произведение иначе, чем в моменте его создания, но это может быть причинено и постепенным развитием литературы и разными переводами упомянутого произведения.

Seznam literatury

Knižní zdroje

- Castiellová, Marina (2000). Puškinův Oněgin v novém, dvoujazyčném hávu. *Nové knihy* 40 (6), s. 27.
- Dolanský, Julius (1960). *Mistři ruského realismu u nás* (Praha: Svět sovětů).
- Dolanský, Julius (1949). *Puškin u nás: 1799-1949: k 150. výročí básníkova narození* (Praha: Orbis).
- Dvořák, Milan (2003). Proč a jak se dělal nový český překlad Evžena Oněgina. *Souvislosti* 14 (1 - 2), s. 204–213.
- Klapka, Jiří (2013). Jednoročák Marek a Evžen Oněgin. *Svět literatury* 23 (48), s. 187–189).
- Masaryk, Tomáš G. (1996). *Rusko a Evropa (díl 3.): studie o duchovních proudech v Rusku* (Rev. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka).
- Richterek, Oldřich (2019). Имеет ли смысл читать сегодня еще Пушкина? *Philologia Rossica. Časopis pro ruskou filologii a výuku ruského jazyka* 2019, s. 115–125.
- Richterek, Oldřich (2000). K moderním českým překladům Puškinova Evžena Oněgina. *Slavia* 69 (3), s. 353–360.
- Sováková, Jana (2018). Nové překlady současné ruské literatury. *Český jazyk a literatura* 68 (4), s. 190–197.
- Uličná, Olga (2000). Nový překlad Puškinova Oněgina. *Host* 16 (5), s. 12–13.
- Zahrádka, Miroslav (2008). *Slovník rusko-českých literárních vztahů* (Ústí nad Orlicí: Oftis).

Internetové zdroje

- Отзовик (2011). *Отзыв: Книга "Евгений Онегин" - А. С. Пушкин - «Онегин, добрый мой приятель...»*. 14. 8. 2011 (https://otzovik.com/review_107372.html, 13. 2. 2020).
- Bookmix (2013). *Отзывы о книге Евгений Онегин*. 9. 2. 2013 (<https://bookmix.ru/discussion.phtml?id=id2758947>, 13. 2. 2020).
- ЛитРес (2011). *Евгений Онегин*. 21. 8. 2011 (<https://litres.ru/aleksandr-pushkin/evgeniy-onegin-171966/otzivi/>, 13. 2. 2020).
- ЛитРес (2016). *Евгений Онегин*. 25. 6. 2016 (<https://litres.ru/aleksandr-pushkin/evgeniy-onegin-171966/otzivi/>, 13. 2. 2020).

Obrázky

Obrázek 1: Dům Puškina v Moskvě

Obrázek 2: Socha Puškina a jeho manželky v Moskvě

Obrázek 1

Obrázek 2

Seznam grafů

Graf č. 1

Graf č. 2

Graf č. 3

Graf č. 4

Přílohy

Příloha 1: Dotazník (Česká republika)

Příloha 2: Dotazník (Rusko)

Příloha 3: Některé překlady díla Evžen Oněgin

Příloha 1: dotazník (Česká republika)

Alexandr Sergejevič Puškin v současné době

Formulář bude součástí mé bakalářské práce, chtěla bych zjistit popularitu tohoto ruského spisovatele, který byl ve své době velkým fenoménem. Předem vám děkuji za jeho vyplnění.

*Povinné pole

Jste žena/muž? *

- Žena
- Muž

Kolik vám je let? *

- 1 - 15 let
- 16 - 25 let
- 26 - 35 let
- 36 - 45 let
- 46 let a více

Zajímáte se o ruskou literaturu? *

- Ano
- Ne

Do jaké doby se řadí A. S. Puškin? *

- Zlatý věk (1830-1900)
- Stříbrný věk (1900-1922)
- Sovětská literatura (1922-1991)
- Nevím

V jakém století žil A. S. Puškin? *

- 18.století
- 19.století
- 20.století
- Nevím

Znáte některé dílo od A. S. Puškina? *

- Ano
- Ne

Jestli ano, napište jaké/jaká?

Text stručné odpovědi

Líbí se vám jeho knihy?

- Ano
- Ne

Myslíte si, že jsou v dnešní době ještě čtenáři, kterým se líbí jeho tvorba? *

- Ano
- Ne

Jak přistupuje dnešní čtenář k tvorbě Puškina? *

- Oblíbený autor - čte se
- Neoblíbený autor - zůstává na pozadí
- Nedokážu posoudit

Пříloha 2: dotazník (Rusko)

Александр Сергеевич Пушкин в настоящее время

Эта анкета нужна для моей бакалаврской работы, тема моей работы "Место романа А.С.Пушкина Евгений Онегин в современном контексте".
Заранее спасибо!

Жена/муж? *

- Жена
- Муж

Сколько вам лет? *

- 1 - 15 лет
- 16 - 25 лет
- 26 - 35 лет
- 36 - 45 лет
- 46 лет и больше

Вы интересуетесь художественной литературой? *

- Да
- Нет

К какому веку принадлежит А.С.Пушкин? *

- Золотой век (1830-1900)
- Серебряный век (1900-1922)
- Советская литература (1922-1991)
- Не знаю

В каком веке жил А.С.Пушкин? *

- 18 век
- 19 век
- 20 век
- Не знаю

Вы читали какое-нибудь произведение А.С.Пушкина? *

- Да
- Нет

Если да, какое? Напишите его/их.

Text stručné odpovědi

.....

Вам нравится его книги?

- Да
- Нет

Думаете, что в современное время ещё какие-нибудь люди, которые любят его творчество? *

- Да
- Нет

Как воспринимает сегодняшний читатель творчество Пушкина? *

- Популярный писатель
- Непопулярный писатель
- Не знаю

Příloha 3:

Přehled některých překladů Evžena Oněgina.

Evgen Oněgin. Přel. V. Č. Bendl. Výbor básní A. Puškina. Sv. II. Písek 1860. Vetterle. 278 str. (rc: Hvězda 1860, 230).

Evgen Oněgin. Ukázka z nového překladu od A. V. Junga. Ruch IV, 1882, 339 - 342, 358 - 359.

Eugenij Oněgin. - Přel. V. A. Jung. Zlatá Praha VII, 1890, 31, 39, 54, 57, 78, 90, 103, 115, 486, 495, 510, 519, 530, 547, 555, 566.

Evžen Oněgin. Veršovaný román. - Přel. V. A. Jung. Praha, 1892. Otto. 242 str. - Rc.: Literární hlídka X. (1893), 13- 18. - V. Vlast IX. (1893), 314. - Zlatá Praha IX. (1892), 610. - O. Č. Naše doba I. (1894), 622, 625, 626, 628.

Evžén Oněgin. - Přel. V. A. Jung. Ilustr. O. Štáfl. Vyd. doplněné a přepracované. Praha 1913. Otto. 244 - (4) str. 8 obr. - Rc. W.: Máj XII. 1914, 188.

Evžén Oněgin. Veršovaný román. - Přel. V. A. Jung. 3.vyd. doplněné a přeprac. Praha 1919. Otto. 306 - (2) str. (Dolanský 1949: 384–399).